

Edebiyat bahçesinden bir meyve...

İÇİNDEKİLER

<i>Takdim</i>	9
<i>Muallim Naci</i>	13
Anne Babaya Hürmet.....	19
Doğru Söylemek.....	25
Sözünde Durmak.....	31
İyilik Etmek.....	33
Yumuşak Huylu Olmak.....	38
İlim Tahsili-Okuma Arzusu.....	43
Zamanı Doğru Kullanmak.....	50
Nezaket ve Zarafet.....	53
Minnettarlık ve Nankörlük.....	57
Az Konuşmak.....	66
Çalışmak.....	77
Dengeli Uyumak.....	82
Ölçülü Yemek.....	85
Beden Sağlığı.....	87
Doğru Söylemek ve Sözünde Durmak.....	89

İyi Düşünmek.....	94
Kınamak.....	97
Tutumlu Olmak.....	101
Mükâfat.....	107
Kavgadan Uzak Durmak.....	110
İstişare Etmek.....	113
İyi Huy ve Güzel Ahlâk.....	118
Borçlulara Merhamet.....	122
Cömertlik ve İyilik.....	125
Lütuf ve Kerem.....	132
İyi Geçinmek.....	136
İyi Düşün ve Karar Ver.....	140
Dostlarla İlişkide Tedbirli Olmak.....	146
İnsanları Mutlu Edici Ol.....	148
Cenâb-ı Hak'tan İlim ve Hikmet İste.....	154
İşçilere Nasıl Davranmalı?.....	163
Aile Saadeti.....	165
Dost Seçimi.....	178
Kötülüğe Karşı İyilik.....	187
Vazife.....	189
Alay Etmek, Şakalaşmak.....	192
Affetmek.....	195
Sır Saklamak.....	200
Tevazu, Kibir ve İhanet.....	205
Namus ve Hayâ.....	213
Barış ve Anlaşmazlık.....	215
Mutlu Olmak İstersen Arzularını Sınırla.....	218
Sabırlı Olmak.....	222
Akıllı ve İyi İnsan.....	232

TAKDİM

Edep ve ahlâk, geçmişten günümüze insanlığın mühim meselelerinden biri olmuştur. Çünkü toplum hayatının sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi ancak belli kaidelere uymakla mümkündür. Bu kaidelerden bazıları yazılı, bazıları ise sözlüdür. Bunlar bize geçmişimizden, örf-âdet ve geleneklerimiz vasıtasıyla miras kalmıştır. Geçmişte bu konuda yazılmış pek çok eser vardır. *Kutadgu Bilig, Bostan, Gülistan, Kabusname, Ahlâk-ı Alâî* gibi kitaplar yüzyıllarca coğrafyamızı beslemiş ahlâk ve nasihat eserleridir.

19. asır biterken artık ahlâk eğitimi sadece anne babanın yahut eğitim kurumlarının değil, devletin de bizatihi vazifeleri arasındadır. Yeni açılan okullarda okutulmak üzere ahlâk kitapları hazırlanmaya başlanmıştır. Batı hayranı bürokrat ve aydınların topluma verdikleri zararı bir nebze olsun giderebilmek

için Sultan İkinci Abdülhamid Han döneminde ahlâk eğitimine daha çok önem verilmiştir.

Asıl adı Ömer olan Muallim Naci'nin, *Mekteb-i Edeb* isimli eseri de bu maksatla hazırlanmış ve ilk olarak 1886'da yayımlanmıştır. Daha sonraki yıllarda birçok baskısı yapılmış ve tıpkı *Gülistan* ve *Bostan* örneklerinde olduğu gibi eski zamanlardan günümüze peygamberler, âlim, şair, hikmet sahibi hükümdar ve padişahlar gibi kimselelerin tecrübe, söz ve tavsiyelerini bir araya getirmiştir.

Mekteb-i Edeb oldukça akıcı bir üslupla kaleme alınan ve iki ciltten oluşan bir eserdir. Her bir başlık, müstakil bir kitap çalışması olabilecek mahiyettedir. Kitapta son derece ilginç anekdotlar, hikâyeler, tartışmalar, bazı meselelerin çözüm metotları ve ibretlik halleri anlatılıyor. Her bir metin özgün vecizelerden oluşuyor. Yazar, güzel ahlâk ve iyi insanı tarif ederken doğunun ve batının medeniyetlerine, akademilerine, dergâhlarına ve saraylarına uğruyor. Nefsanî hastalıkların farklı zaman ve iklimlerdeki benzerliğine dikkat çekiyor.

Eserde ahlâk eğitimine dair kitaplara bağlı olarak çoğu kere hikmet sahibi,

âlim ve fazıl kişilerin hayatları, nasihatleri, sözleri ve şiirleri sunuluyor. Eser toplumun her ferdine faydalı olmak için güvenilir kaynaklardan muhtelif ahlâk kitaplarının incelenmesi ile meydana getirilmiş. Bunları yaparken herkesin anlayabileceği bir üslup ve ifade tarzı ile insanı, fazilete teşvik etmeyi amaçlıyor. Toplumun her ferdini doğruya sevk etmeye vesile olacak konuları bir araya getirmesi yönünden “*Mekteb-i Edeb*” ismini fazlasıyla hak ediyor.

İllâ Edep isimli kitabımızı yayına hazırlarken Muallim Naci'nin 1303 (1886) yılında yayımladığı *Mekteb-i Edeb* isimli eserini esas aldık. *Mekteb-i Edeb*'in zamanla yeni baskılarının yapıldığına ve her baskıda bazı farklılıkların olduğuna şahit olduk. Onun için 1322, 1327 ve 1328 tarihli nüshalarını da inceledik. Konu başlıklarını 1303 yılı baskısından seçtik. Günümüzde pek karşılığı olmayan başlıkları almadık. Eserde geçen mevzuları, Hadîs-i Şerîf ve Ayet-i Kerîme'lerle zenginleştirdik. Yaptığımız ilaveleri tırnak içinde belirttik. Bu yönüyle eserimiz, *Mekteb-i Edeb*'in bire bir aynısı olmayıp, günümüzün bakış açısı ve ihtiyaçlarına göre bir uyarlamasıdır.

İllâ Edep, ahlâkî ve edebi konularda bilmediğimiz birçok şeyi öğretecek, bildiklerimizi pekiştirecek mahiyettedir. Zengin muhtevası, ders verici hikâyeleri ve hikmetli sözleriyle, başta gençler olmak üzere anne, baba ve öğretmenler ile toplumun her kesiminden bütün okurlara faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Yasin ÖZKAN

MUALLİM NACİ

1850'de İstanbul Saraçhanebaşı'nda doğdu. Asıl adı Ömer'dir. Babası saraç ustası Ali Bey, annesi bir memurun yanında evlatlık olarak büyütülmüş Varnalı bir muhacir kızı Fatma Zehra Hanım'dır. İlköğrenimine Fatih'teki Feyziye Mektebi'nde başladı. Yedi yaşındayken babası vefat edince annesi ve ağabeyi ile birlikte Varna'ya dayısının yanına yerleşti. Mahalle mektebinde sülûs yazısı öğrendi. Hat muallimi Abdülhalim Efendi'nin kendisine verdiği Hulûsi mahlasıyla bazı sülûs levhalar ve bir mushaf yazdı. Bu sırada Arapça ve Farsça dersleri aldı. Varna'da rüştiye (ortaokul) mektebi açılıp Abdülhalim Efendi buraya muallim tayin edilince o da ikinci muallimliğe getirildi (1867). O günlerde okuduğu Giritli Aziz Ali Efendi'nin *Muhayyelât*'ındaki bir hikâyenin kahramanının adı olan Naci'yi kendisine mahlas seçti. Bu arada telhis ve aruz dersleri aldı, bazı şiir denemeleri yaptı; Fransızca öğrenmeye başladı.

Muallim Naci'nin hayatı Said Paşa'nın 1876 Varna mutasarrıfı olmasıyla değişti. Said Paşa, onu yanına hususi kâtibî olarak aldı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nin başlaması üzerine Said Paşa'yla beraber İstanbul'a geldi. Vazifeli bulunduğu memuriyetinden ayrıldı. 1883'te Ahmed Mithat Efendi'nin isteği üzerine *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinin edebiyat sayfasını yönetmeye başladı. Gazetede çıkan yazı ve şiirleriyle edebiyat dünyasında tanınmaya başladı. Başka gazetelerde de çalıştı. Daha sonraları, Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) ve Mekteb-i Hukuk'ta (Hukuk Fakültesi) edebiyat öğretmenliği yaptı.

Sultan İkinci Abdülhamid Han'a takdim ettiği "*Gazi Ertuęrul Bey*" adlı eserinin beğenilmesi üzerine Osmanlı Tarihi'ni kaleme almakla görevlendirildi; ayrıca rütbe ve nişanla ödüllendirilip kendisine maaş bağlandı (6 Nisan 1891). Bunun üzerine Naci, zamanının büyük bir kısmını Osmanlı Tarihi'ni yazmaya ayırdı. Bu maksatla 1892 Eylül ayında Şeyh Vasfi ve Ali Rıza Bey ile birlikte Söęüt, Bilecik, Eskişehir, Yenişehir, Bursa ve İzmit'e bir gezi yaptı. Fakat dönüşünde geçirdiği kalp krizi sonucu 12 Nisan 1893 tarihinde Fatih'teki evinde vefat etti ve İkinci Mahmud Türbesi'nin bahçesine defnedildi.

Naci, şiirlerinde ve nesirlerinde Türkçeyi hatasız ve güzel bir şekilde kullanmıştır. Şiirlerinin geniş bir okuyucu kitlesi tarafından sevilmesi daha çok Türkçeyi rahatlıkla aruz veznine uydurabilmesi ve külfetsiz, sade bir üslûpla yazmasından ileri gelmektedir.

Başlıca Eserleri

Şiirleri: Ateşpare, Şerare, Fürûzan, Sünbüle, Yadigâr-ı Naci

Eleştiri: Muallim, Demdeme I-II-III, Yazmış Bulundum, İntikad

Anı: Medrese Hatıraları, Ömer'in Çocukluğu

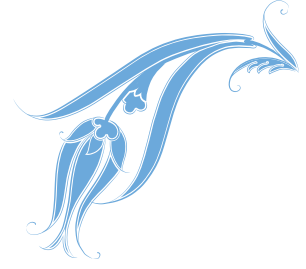
Sözlük: Lûgat-ı Naci

Araştırma: Osmanlı Şairleri, İstilahât-ı Edebiyye, Esâmi, Mekteb-i Edeb

Mektup: Muhaberat ve Muhaverat, Şöyle Böyle, Mektuplarım

Oyun: Hader, Musa Bin Ebü'l-Gazan Yahut Hamiyet

ANNE BABAYA HÜRMET

“Valideyne itaat ve ihsan; salih amellerin efdalidir.”

Hazret-i Ali (k.v.)

Ebeveynimize yani anne ve babamıza karşı sevgi ve hürmet göstermek; insani vazifelerimiz arasında en mühimidir. Bu vazifeye uymaz, ebeveynimize muhabbet ve hürmet etmezsek kime muhabbet ve hürmet edeceğiz?

Cenâb-ı Hak; bizi akıl ve fikir ile donattığı zaman, kalbimize de bunları kullanmamız gerektiği hissini koymuştur. Buna dair emirleri dahi ihsan buyurmuştur.

Anne ve babasına muhabbet/sevgi ve hürmet/saygı göstererek onların rızasını kazananlar; dünya ve ahirette bunun mükâfatını muhakkak alırlar.

Hikmet sahibi zatlardan biri demiş ki:

“Dinleyiniz evlatlar! Ana-babanızın söz ve nasihatlerine kulak veriniz! Onların nasihatlerine uyunuz ki bahtınız açık olsun. Cenâb-ı Hak, ebeveyne tazim ve hürmeti evlatlar üzerine farz kılmıştır. (İsrâ Sûresi, 23) Anne ve babasına tazim ve hürmet eden evlat; bütün hazineleri toplamış gibidir. Bir gün gelir ki; kendisi de